22/04/2020

Ο Πανηγυρικός Εσπερινός στον Πατριαρχικό Ναό του Αγίου Γεωργίου

Πατριαρχεία / Οικουμενικό Πατριαρχείο

Χροστοτατούντος του Σεβ. Μητροπολίτου Ικονίου κ. Θεολήπτου τελέστηκε σήμερα το απόγευμα η ακολουθία του Μεγάλου Εσπερινού στον πανηγυρίζοντα Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό του Αγίου Γεωργίου στο Φανάρι.

Λόγω των μέτρων που έχουν ληφθεί για τον περιορισμό της εξάπλωσης της πανδημίας του κορωνοϊού, η ακολουθία τελέστηκε κεκλεισμένων των θυρών.

Το ιστορικό του Ναού

Από το 1600 ο Πατριαρχικός Ναός μετεφέρθη οριστικώς εις τον Άγιον Γεώργιον Φαναρίου. Είχον προηγηθεί αλλεπάλληλοι περιπέτειαι και μετακινήσεις έως ότου

καταλήξη εκεί όπου ευρίσκεται σήμερον. Αμέσως μετά την Άλωσιν Γεννάδιος ο Σχολάριος (α΄ 1453-1456, β΄ 1458-1465) εστέγασε προσωρινώς το Πατριαρχείον εις τον περίφημον ναόν των Αγίων Αποστόλων από το 1453-1456. Μονιμοτέρα στέγη, διά 131 συναπτά έτη, απετέλεσε διά το Οικουμενικόν Πατριαρχείον η ιστορική Μονή Παναγίας της Παμμακαρίστου, από το 1456-1587. Ότε δε και εκείθεν εξεδιώχθη, λόγω της βιαίας μετατροπής της Παμμακαρίστου εις μουσουλμανικόν τέμενος – το Φετχιέ τζαμί – ήρχισαν διά το Πατριαρχείον νέαι περιπλανήσεις. Εφιλοξενήθη προσωρινώς από το 1587 μέχρι το 1597 εις τον Ιερόν Ναόν της Θεοτόκου της Παραμυθίας, το μετόχιον των ηγεμόνων της Μπογδανίας (Μολδοβλαχίας) εν Κωνσταντινουπόλει, το γνωστόν ως «οσπίτια των Βλάχων» ή Βλαχ-Σεράγι και κατόπιν εις τον Άγιον Δημήτριον του Κανάβη εις την Ξυλόπορταν, από του 1597 έως του 1600. Από εκεί τελικώς, κατά το έτος 1600, επί Πατριάρχου Ματθαίου του Β΄ (α΄ 1595, β΄ 1598-1602, γ΄ 1603) εγκατεστάθη εις το μικρόν, γυναικείον έως τότε μοναστήριον του Αγίου Γεωργίου εις το Διπλοφάναρον. Μίαν γενικήν εικόνα των μετακινήσεων και περιπετειών του Οικουμενικού Πατριαρχείου κατά την διάρκειαν των αιώνων ιδιαιτέρως μετά την Άλωσιν μας δίδει ο επακολουθών πίναξ:

Αγία Ειρήνη: «το Παλαιόν Πατριαρχείον».
Αγία Σοφία: Από του Μ. Κωνσταντίνου (315) μέχρι το 1453.
Ιερός Ναός των Αγίων Αποστόλων Νικαίας (1205-1262).
Περίοδος Φραγκοκρατίας εν Κωνσταντινουπόλει.
Άγιοι Απόστολοι: Από το 1453-1456.
Μονή της Παμμακαρίστου: Από το 1456-1587.
Θεοτόκος η Παραμυθία (τα οσπίτια των Βλάχων) Βλαχ-Σεράι: Από το 1587-1597.
Άγιος Δημήτριος Ξυλοπόρτης: Από το 1597-1600.

Ο πάνσεπτος Πατριαρχικός ναός του Αγίου Γεωργίου διήλθεν από διαδοχικάς ανακατασκευαστικάς φάσεις έως ότου αποκτήση την σημερινήν αυτού μορφήν. Η πρώτη πληροφορία αναφέρει ότι άμα τη μεταφορά του Πατριαρχείου εις Φανάριον και κατά το χρονικόν διάστημα από του έτους 1600 μέχρι το 1603 ανεκαινίσθησαν τα ερειπωμένα κελλία της Μονής.

Δευτέρα ανακαινιστική προσπάθεια αναφέρεται κατά την πατριαρχείαν Τιμοθέου του Β΄ (1612-1620), ο οποίος τω έτει 1614 «την αρχικώς σμικροτάτην, χθαμαλήν και πενιχράν εκκλησίαν του Αγίου Γεωργίου» επηύξησε.

Ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος (1669-1707) έγραψε διά την περίπτωσιν ταύτην ότι «επί του σουλτάν Αχμέτ εκάη και η εκκλησία του Πατριαρχείου, ο Άγιος Γεώργιος, έτυχε δε τότε να οικοδομήται και το τζαμί όπου κείται εις Ιπποδρόμιον και έδωκεν ο βασιλεύς θέλημα να ανακαινισθή. Όθεν ελθών ο κάλφας του τζαμιού

με το πλήθος των χριστιανών μαστόρων όπου εδούλευον εις το τζαμί, ανωκοδόμησε την εκκλησίαν, ως φαίνεται τώρα». Ούτω πως εξηγείται η επέκτασις η γενομένη επί Τιμοθέου του Β΄ κατά το έτος 1614. Τρίτη φορά επί Καλλινίκου Β΄ του Ακαρνάνος κατά την γ΄ πατριαρχείαν αυτού (1694-1702) εγένοντο γενικαί επισκευαί εις τον ναόν, ο οποίος «είναι ένεκα της πολυκαιρίας σαθρός», και υπήρχε άμεσος κίνδυνος πτώσεως των τοίχων και της στέγης του.

Κατά την πρώτην εικοσαετίαν του 18ου αιώνος εκάη το Πατριαρχείον και η πέριξ περιοχή. Αλλ᾽ οι μελετηταί (Μαθάς, Κούμας, Βενδότης, Σάθας, Υψηλάντης, Σάρδεων Γερμανός) διαφωνούν διά την ακριβή χρονολογίαν. Προτείνουν το 1701 ή το 1707 ή το 1710 ακόμη και το 1720. Το βέβαιον είναι ότι ο Πατριάρχης Ιερεμίας ο Γ΄ (α΄ 1716-1726, β΄ 1732-1733) εξαπέστειλε γράμματα προς τον μητροπολίτην Άρτης Νεόφυτον εις τας 26 Αυγούστου 1720 προς τον οποίον ανεκοίνωσε «ότι θείω ελέει και ευδοκία του Παναγάθου Θεού όπου ένευσεν εις τας καρδίας των πολυχρονισμένων αυθεντών και μας έδωσαν άδειαν εις το να οικοδομήσωμεν εκ βάθρων και θεμελίων την αγίαν εκκλησίαν του καθ᾽ ημάς Πατριαρχικού και Οικουμενικού Θρόνου και ημείς ιδού συν Θεώ αρχίσαμεν την οικοδομήν ταύτην…» και προς τους ηγεμόνας των παραδουναβείων περιοχών προς τους οποίους εσημείωνε· «ακουστόν και φανερόν εις τόδε εγένετο και παρά τη ημετέρα υψηλότητι η εκ βάθρων, Θεού ελέει, ανάκτισις και οικοδομή του καθ᾽ ημάς πανσέπτου Πατριαρχικού Ναού, μετά και των πέριξ οσπιτίων…». Τα γράμματα του Ιερεμίου είχον ως στόχον την οικονομικήν βοήθειαν και συνδρομήν διά τα απαιτούμενα τεράστια έξοδα της εκ νέου κατασκευής του Πατριαρχικού Ναού και Οίκου.

Ο Βενδότης δίδει την αξιόλογον πληροφορίαν ότι, μόλις ετελείωσεν η ανέγερσις του ναού «έπεσεν η στέγη επειδή ήταν θόλος». Ούτω ηναγκάσθη ο Πατριάρχης να ξανακτίση την στέγην «ως της σήμερον φαίνεται». Τότε (1720) ηγοράσθη και το διπλανόν κτίριον «ο οίκος των ευγενών αρχόντων» (Βενδότης) «ίνα κατοικεί ο Πατριάρχης» (Κούμας). Το ανακαινιστικόν έργον Ιερεμίου του Γ’ συνέχισεν ο λόγιος Πατριάρχης Παίσιος ο Β’ (α’ 1726-32, β’ 1740-43, γ’ 1744-48, δ΄ 1751-52) όπως φανερώνει η χρονολογία 1746 εις τας περισσοτέρας Δεσποτικάς εικόνας του τέμπλου.

Η πληροφορία διά το μεγάλον έργον της ανοικοδομήσεως του Πατριαρχικού Ναού επί Ιερεμίου Γ’ διαιωνίζεται με την υπέρθυρον επιγραφήν, ως σώζεται μέχρι της σήμερον εις την νοτίαν θύραν του νάρθηκος· «Ο πάνσεπτος ούτος και Πατριαρχικός Ναός ανωκοδόμητο εκ βάθρων αυτών επί της πατριαρχείας του σεβασμιωτάτου Πατριάρχου κυρίου Ιερεμίου, αναλώμασι μεν και δαπάνη των ευσεβών χριστιανών, επιτροπευόντων δε και επιστατούντων των πανιερωτάτων

μητροπολιτών Νικομηδείας κυρίου Παισίου, Νικαίας κυρίου Γερασίμου, Χαλκηδόνος κυρίου Παρθενίου, Προύσσης κυρίου Κυρίλλου, Βάρνης κυρίου Καλλινίκου συνεπιστατούντων δε των τιμιωτάτων αρχόντων του τε μεγάλου εκκλησιάρχου κυρ Κωνσταντίνου και Χατζή κυρ Κωνσταντίνου, πρώην καπί Κεχαγιά Ουγγροβλαχίας. ΑΨΚ΄ δεκεμβρίω ιη'».

Δευτέρα μικρά επιγραφή εις το εσωτερικόν της κεντρικής εισόδου αποκαλύπτει·

«Μνήσθητι Κύριε του δούλου σου Κωνσταντίνου καπουκεχαγιά της Μολδοβλαχίας, ου τοις εξόδοις ανηγέρθη η παρούσα πύλη έτει ,αψκ΄».

Το έτος 1720 επίσης εστρώθη το δάπεδον του ναού με πλάκας καθώς μας πληροφορεί τρίτη μικρά λιθίνη επιγραφή εις την δεξιάν παραστάδα της κεντρικής εισόδου·«Το παρόν έδαφος εστρώθη διά δαπάνης του τιμιωτάτου άρχοντος κυρίου Αθανασάκη Κιουρτσήμπασι εις μνημόσυνον αυτού εν έτει ,αψκ΄, εν μηνί δεκεμβρίω γ΄».

Κατά την μεγάλην πυρκαιάν του 1738, οπότε το Πατριαρχείον έπαθε μεγάλην καταστροφήν «δεν εκάη, θείω ελέει, η εκκλησία ούτε τα κελλία των εφημερίων ούτε το συνοδικόν» (Υψηλάντης). Παρήλθον εξήκοντα έτη διά να αρχίσουν τω 1797 επί Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄ νέα μεγάλα έργα ανακαινίσεως του Πατριαρχείου. Τω 1798 εγένοντο ωρισμέναι στερεωτικαί και προσθετικαί εργασίαι εις τον Πατριαρχικόν Ναόν και ιδιαιτέρως εις το Ιερόν Βήμα, όπου το πρώτον ετοποθετήθησαν δύο ακόμη Αγίαι Τράπεζαι και εθεσπίσθη ώστε το μεν δεξιόν (νότιον) κλίτος να είναι παρεκκλήσιον αφιερωμένον εις την Αγίαν Ευφημίαν, ενώ αντιστοίχως το αριστερόν (βόρειον) κλίτος να αφιερωθή εις τους Τρεις Ιεράρχας. Την πληροφορίαν οφείλομεν εις τα έργα των Κούμα, Σάθα, Μ. Βαφείδου, Μαθά και εις τον παλαιότερον ιστορικόν Σέργιον Μακραίον, ο οποίος διαφωνών διά την δημιουργίαν τριών Αγίων Τραπεζών μεταξύ άλλων σημειώνει· «edcx». Την ιδίαν εποχήν ωρίσθη όπως το νότιον κλίτος θα είναι παρεκκλήσιον, αφιερωμένον και εις την Παναγίαν την Παμμακάριστον, καθόσον εκεί ευρίσκεται η φερώνυμος ιστορική ψηφιδωτή εικών. Άλλωστε παλαιόθεν, εις τας γνωστάς μετακινήσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου ο Πατριαρχικός Ναός κάθε φορά εθεσπίζετο να τιμάται και εις το όνομα της Παναγίας της Παμμακαρίστου. Ο Αθηνών Μελέτιος π.χ. αναφέρει ότι ο Πατριάρχης Τιμόθεος ο Β' «τον εν τω νέω Πατριαρχείω ναόν του Αγίου ενδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τω 1614... και εις τιμήν της αειπαρθένου Μαρίας να τιμάται εθέσπισεν, εις μνήμην δηλαδή του εν τω προτέρω Πατριαρχείω Ναού της Παμμακαρίστου».

Ριζικαί αλλαγαί εις τον Πατριαρχικόν Ναόν εγένοντο επί Γρηγορίου ΣΤ΄ (1835-1840). Διετηρήθη το μήκος και το πλάτος που είχεν ο ναός από την εποχήν

Ιερεμίου του Γ’ (1720) και υψώθη η στέγη, η οποία έλαβε το σημερινόν της ύψος. Ως τότε ο ναός ήτο «μικρός, χαμηλός και σκοτεινός» (Κούμας) και το ύψος του έφθανε ως το σημείον που ευρίσκεται σήμερον ο άμβων. Τα σχέδια και την επιστασίαν του ναού είχεν αναλάβει ο αρχιτέκτων Χατζή-Νικολής. Η μαρμάρινη πύλη με τα καλλιτεχνικά περιθυρώματα και το νεοκλασσικόν υπέρθυρόν της, προσδίδει μνημειώδη όψιν και μεγαλοπρέπειαν εις την είσοδον, από τον νάρθηκα στον κυρίως ναόν. Διά την ανακαίνισιν αυτήν μαρτυρεί η υπέρθυρος εις ομηρικόν ύφος επιγραφή η κειμένη εις την κεντρικήν είσοδον του ναού. Γίνεται τιμητική αναφορά του ονόματος Γρηγορίου του ΣΤ΄ σημειώνεται η χρονολογία 1836 και εξαίρεται το κάλλος του ανακαινισμένου ναού.

Ήτοι μεν μεγάλοιο νεώς ο Γεωργίου ιρός μάρτυρος ευκλεέος, γήραι είκε πάρος αυτάρ ανηβήσας νέον ες κάλλος τόδε γ᾽ ήκεν
ως χαρίεις ιδέειν, αγλαός ιδέ μέγας, ζήλω μεν κλυτοίο αγαστού Γρηγορίοιο ευ πατριαρχούντος πέντε μετ᾽ εσπομένου, αδραίς τ᾽ οι δαπάναις ιδέ κλήρου αρχιθυτοίων τω δ᾽ άρα παμμεδέων όλβια τοίσι πόροι. (,αωλς΄)

Τελευταία ευρυτάτη εξωραιστική προσπάθεια εγένετο από τον Πατριάρχην Ιωακείμ τον Γ΄ (α΄ 1878-1884 , β΄ 1901-1912) εις ολόκληρον τον πατριαρχικόν χώρον.
Ιδιαιτέρως εις τον Πατριαρχικόν Ναόν αντεκατεστάθη η πλακόστρωσις του δαπέδου εις το Ιερόν και ανεκαινίσθη το σύνθρονον, κατεσκευάσθησαν μαρμάριναι λάρνακες διά τα ιερά λείψανα, επεσκευάσθησαν πλαίσια των εικόνων και ενεπλουτίσθη η συλλογή του ναού με νέα σκεύη και ιερά άμφια δωρεαί των πιστών.

Τον Αύγουστον του 1904 εξάλλου, μετά από Πατριαρχικήν και Συνοδικήν απόφασιν, ωρίσθη ταυτοχρόνως με την εορτήν της Ινδίκτου (1η Σεπτεμβρίου) να συνεορτάζεται και η αρχαία και θαυματουργή εικών Παναγίας της Παμμακαρίστου. Διά τον λόγον αυτόν συνετάχθη και ιδιαιτέρα ακολουθία. Η απόφασις τηρείται μέχρι σήμερον και οι χοροί των ψαλτών αναμέλπουν εις ήχον πλάγιον δ΄ το απολυτίκιον της Παμμακαρίστου.

Εις την σημερινήν μορφήν ο Πατριαρχικός Ναός του Αγίου Γεωργίου έχει τον τύπον της τρικλίτου βασιλικής με τρεις ημικυκλικάς αψίδας ανατολικώς και εγκάρσιον νάρθηκα προς τα δυτικά. Εξ αιτίας του ακανονίστου του χώρου αι μακραί πλευραί δεν είναι ευθείαι, αλλά δημιουργούν ελαφράν γωνίαν, χωρίς αύτη η παρατυπία να επηρεάζη το γενικότερον σχήμα του ναού. Εσωτερικώς τα κλίτη χωρίζονται με κιονοστοιχίας. Και καθώς τα υψηλά ξύλινα εβένινα στασίδια είναι τοποθετημένα στην γραμμήν των κιόνων δημιουργούν ευρύχωρον και άνετον το κεντρικόν κλίτος, ούτως ώστε εις τον «Σολέα» να διαδραματίζωνται ουσιώδη σημεία της λειτουργίας – από την συνηθισμένην ως την Πατριαρχικήν και

Συνοδικήν – μέχρι να ολοκληρωθή η αναίμακτος θυσία επί της Αγίας Τραπέζης.

Στο Ιερόν Βήμα, πίσω από την Αγίαν Τράπεζαν διαμορφώνεται στο ημικύκλιον της αψίδος το Σύνθρονον, όπου κάθονται οι Αρχιερείς, έχοντες εις το μέσον, τον από σκαλιστόν μάρμαρον, υψηλότερον Πατριαρχικόν θρόνον.

Το Διακονικόν (νότια) έχει μετατραπεί εις παρεκκλήσιον της Παμμακαρίστου, ενώ η πρόθεσις (βόρεια) έχει αφιερωθή στους Τρεις Ιεράρχας. Στενός διάδρομος, που ξεκινά από το τελευταίον παρεκκλήσιον, οδηγεί εις μικρόν πρόχειρον Σκευοφυλάκιον του ναού. Ο διάδρομος καταλήγει στο προαύλιον του ναού.

Ο κύριος ναός χωρίζεται από το Ιερόν με υψηλόν ξυλόγλυπτον τέμπλον. Στα βημόθυρα της Ωραίας Πύλης υψώνεται το αιώνιον σύμβολον του Πατριαρχείου, ο δικέφαλος αετός. Στο τέμπλον δεξιά ο Χριστός «η άμπελος η αληθινή» και εν συνεχεία Ιωάννης ο Πρόδρομος, οι Άγιοι Γεώργιος και Δημήτριος, η ψηφιδωτή εικών Παναγίας της Παμμακαρίστου, η Αγία Ευφημία, και στον νότιο τοίχον εις προσκυνητάριον η ψηφιδωτή εικών του Προδρόμου, ο Άγιος Σπυρίδων, η εις Άδου Κάθοδος, ο Άγιος Νικόλαος. Στο τέμπλον αριστερά η Παναγία ως «Ρίζα του Ιεσσαί», και εν συνεχεία ο Άγιος Γεώργιος έφιππος, ο Άγιος Νικόλαος, η Παναγία των Προφητών, οι Τρεις Ιεράρχαι, και στο βόρειο τμήμα ο Άγιος Ιερομάρτυς Χαραλάμπης, ο Ευαγγελιστής Ιωάννης και ο Πρόχορος, ο Άγιος Μηνάς έφιππος, Παναγία η Φανερωμένη της Κυζίκου εις προσκυνητάριον, η Παναγία της Αρτάκης, Ιησούς Χριστός ο Παντοκράτωρ. Στο στηθαίον του γυναικωνίτου, εκκινούντες από τον νότιον και φθάνοντες έως τον βόρειον τοίχον, απλώνεται κατά σειράν μέγας αριθμός σκηνών της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης (από την Γένεσιν έως την Ανάστασιν του Χριστού). Πρόκειται διά ελαιογραφίας εις μουσαμάν, που εζωγραφίσθηκαν τον προηγούμενον αιώνα με δυτικήν τεχνοτροπίαν.

Στο παρεκκλήσιον της Παμμακαρίστου και προς τον νότιον τοίχον, επί μαρμαρίνης βάσεως έχουν εναποτεθεί αι λάρνακες με τα λείψανα τριών γυναικών· της Αγίας Ευφημίας, της Αγίας Σολομονής και της Αγίας Θεοφανούς, πρώτης συζύγου του αυτοκράτορος Λέοντος ΣΤ΄ του Σοφού.

Η τεχνουργημένη με αργυρόν λάρναξ της Αγίας Ευφημίας ξεχωρίζει. Εις τα αρχεία του Πατριαρχείου (κώδιξ Δ΄ εγγρ. 46) σώζεται έγγραφον σύμφωνα με το οποίον, επί Πατριάρχου Γαβριήλ Γ΄ (1702-1707) και συγκεκριμένα τη 11η Ιουλίου 1707, ο εν Κωνσταντινουπόλει Ρώσσος πρεσβευτής δωρίζει ποσότητα ξυλείας από κυπαρίσσια διά να κατασκευασθούν τρεις λάρνακες των ιερών λειψάνων των τριών αγίων γυναικών. Ιδιαιτέρως διά την μεγάλην μάρτυρα Ευφημία μαρτυρήσασα επί Διοκλητιανού, ο ίδιος Πατριάρχης Γαβριήλ ο Γ΄, σύμφωνα με «Απόδειξιν» εξαποσταλείσα εις τους χριστιανούς Κωνσταντινουπόλεως τη 8η

Ιουλίου 1704 (κώδιξ Δ’, εγγρ. 25-26) ορίζει «ίνα η εορτή της Αγίας Ευφημίας τελείται ετησίως μετά πομπής εν τω Πατριαρχικώ Ναώ εν μέσω τιθεμένου του Ιερού λειψάνου της».

Επίσης εις τον νότιον τοίχον, παραπλεύρως της ψηφιδωτής εικόνος του Προδρόμου είναι τοποθετημένον μέρος της Στήλης της φραγγελώσεως (ή του δαρμού), τμήμα δηλαδή από τον κίονα εις ον προσεδέθη και εμαστιγώθη ο Χριστός.

Εις το κεντρικόν μέρος του ναού ευρίσκονται οι χοροί των Ψαλτών, εις τας καθιερωμένας θέσεις, με ωραιότατα αναλόγια από σεντέφι (μάργαρον), διακοσμημένα με εικόνας, (τα αναλόγια μετεφέρθησαν από την Ι. Μ. Παναγίας της Καμαριωτίσσης Χάλκης τη 22α Αυγούστου 1712), ο Πατριαρχικός Θρόνος με το Παραθρόνιον εν δεξιοίς, όπου χοροστατεί ο Μ. Πρωτοσύγκελλος, όταν ο Πατριάρχης χοροστατεί εις έτερον ναόν.

Προς τ᾽ αριστερά του πατριαρχικού θρόνου βρίσκονται εν σειρά τα επίσημα στασίδιαθρόνοι των Συνοδικών και απέναντι (εκεί όπου ίσταντο παλαιότερον οι ηγεμόνες της Μολδοβλαχίας) τα στασίδια των αρχόντων, των πολιτικών επισήμων, των εκπροσώπων των ξένων δογμάτων. Εις τον τρίτον κίονα της βορείας κιονοστοιχίας υψώνεται ο ιστορικός Άμβων.

Εις τους τοίχους, βόρειον και νότιον, καθώς και δυτικά του κεντρικού κλίτους είναι τοποθετημένα τα στασίδια των πιστών, ενώ δυτικά και μέχρις ενός σημείου βόρεια, αναπτύσσεται ο γυναικωνίτης. Εις την βορείαν είσοδον διασώζεται μέχρι σήμερον το παγκάρι, κατεσκευασμένον και διακεκοσμημένον υπό εγχρώμου ξύλου καρυδιάς και συνδυασμών ελάσματος μετάλλου και ελεφαντοστού. Όπως πληροφορούμεθα από την επιγραφήν, ήτις ευρίσκεται πλαγίως και είναι γεγραμμένη με ελεφαντοστούν, το παγκάριον τούτο εδωρήθη εις τον Πατριαρχικόν Ναόν τω 1669 από τον Μανουήλ υιόν Πέτρου εκ Καστορίας. Δεν αποκλείεται δωρητής να ήτο ο περιώνυμος Μανωλάκης ο Καστοριανός, γνωστός διά την ίδρυσιν και οικονομικήν στήριξιν σχολείων εις την Χίον, την Άρταν, το Αιτωλικόν και αλλαχού.

Σήμερον αι μεγάλαι αργυραί κανδήλαι αίτινες κρέμονται από την οροφήν, οι κρυστάλλινοι πολυέλαιοι, αι σειραί των ξυλίνων στασιδίων με το εβένινον χρώμα, το περίτεχνον ξυλόγλυπτον παλαιόν και υψηλόν τέμπλον, εξαγιάζουν παλαιαί εικόνες με έκδηλα επ᾽αυτών τα σημεία του χρόνου· η ιστορική ψηφιδωτή εικών Παναγίας της Παμμακαρίστου, Παναγία η Φανερωμένη από την Κύζικο με το πληγωμένον πρόσωπον, ο απέριττος Πατριαρχικός Θρόνος, όλα ερμηνεύουν το μέτρον του λιτού ύφους το οποίον αποτελεί εις ουσιώδη θέματα το ήθος και την δόξαν της Ορθοδοξίας.

Πέραν της ιερότητος και ιστορικότητος του Πατριαρχικού Ναού, διασώζονται εν αυτώ κειμήλια ανεκτιμήτου αξίας, όπως ο Πατριαρχικός Θρόνος, ο Άμβων και αι εικόνες.

Το κείμενο για την ιστορία του Ναού γράφτηκε από τον αείμνηστο καθηγητή Βυζαντινής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αθανάσιο Παλιούρα και φιλοξενείται στο www.ec-patr.org.